

Titel: Opbyggelige Taler i forskjellig Aand

Citation: "Opbyggelige Taler i forskjellig Aand", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K8*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2005 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-ota-txr-root.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K8

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredøgørelse

1. Bibliografiske data
2. Manuskripter
3. Tilblivelseshistorie
4. Udgivelsesmåde

1. Bibliografiske data

Bogen *Opbyggelige Taler i forskjellig Aand* blev indleveret til Bianco Lunos Bogtrykkeri 25. jan. 1847* og var færdigtrykt 8. marts 1847.* Bogen udkom 13. marts, kostede 2 rd. og 48 sk. og kunne fås hos universitetsboghandler C.A. Reitzel.*

Formatet er oktav, ca. 133 × 210 mm.* Bogen er delt i tre afdelinger, der hver især er udstyret med titelblad (se illustration 11,12 og 13)

En Heiligheds-Tale

af

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

Hos Universitetsboghandler C. A. Høitzel.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1847.

**Hvad vi lære af Lilierne paa Marken
og af Himmelens Fugle.**

Tre Taler

af

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

Hos Universitetsboghandler C. A. Weitzel.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1847.

12. Deltitelblad til anden afdeling. Naturlig størrelse, beskåret

Lidelsesnes Evangelium.

Christelige Taler

af

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt i Bianco Lunos Bøgetrykkeri.

1847.

og separat paginering, og har et samlet omfang på 364 sider, svarende til 22¾ ark. Første afdeling indeholder 155 sider, anden afdeling 64 sider og tredje afdeling 140 sider; hertil kommer titelblad og indholdsfortegnelse på i alt 4 sider; s. [156] er blank. S. [1]-[7] i de to første afdelinger og s. [1]-[9] i tredje afdeling er upagineret. Titelbladet er gengivet på illustration 10

Opbyggelige Taler

i

for
forskjellig Mand.

Af

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1847.

10. Titelbladet til *OTA*. Naturlig størrelse, beskåret

Fem eksemplarer af *Opbyggelige Taler i forskjellig Aand* (forkortet *OTA*) er blevet kollationeret; de benyttede eksemplarer er:

- A** Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejds eksemplar, tilhørende G.E.C. Gads Forlag (tidligere hos dr.phil. h.c. Gustav Bernström, Göteborg; tidligere hos Greve Albert Ehrensvärd, Tosterup i Skåne). Under indbindingen af dette eksemplar er siderne 5-12, 99-100 og 109-110 i første afdeling ombyttet med tilsvarende sider i tredje afdeling.
- B** Det Kongelige Biblioteks eksemplar, katalogsignatur 6¹, - 244, - 8°. Ex. 2. DA 1.-2.S 6 8°.
- C** Niels Jørgen Cappelørns eksemplar, privat indbundet og beskåret.
- D** Joakim Garffs eksemplar, privat indbundet og beskåret.
- E** Peter Tudvads eksemplar, privat indbundet og beskåret.

Ved den interne kollation af de fem eksemplarer blev der konstateret en række afvigelser mellem eksemplaret A og eksemplarerne B, C, D og E, af hvilke de fire sidstnævnte ikke afviger indbyrdes. Varianterne indskrænker sig til enkelte bogstaver eller tegn; de skyldes korrektioner efter renskriften og har kunnet foretages uden at ombyrde sider eller linier. Variansen er i første afdeling begrænset til 2. ark, i tredje afdeling til 9. ark. Varianterne er for første afdelings vedkommende følgende:*

A	SKS 8 A1	A2
19,24	133,27 Angeren	Angren
20,32	134,34 Stilhed	<i>Stilhed</i>
22,26	136,20 veed at	veed, at
25,31	139,14 sørgelige	sørgelig
26,16	139,31 det Gode:	det Gode;
26,26	140,04 Tvesindede,«	Tvesindede«,
26,34	140,11 (»4de Moseb. (4de Moseb.	
29,17	142,14 spildagtig	splidagtig
32,15	144,32 affældigt,	affældigt;

Varianterne er for tredje afdelings vedkommende følgende:

A	SKS 8 A1	A2
129,03	421,29 Lænker,«	Lænker«,
129,04	421,30 saaledes.«	saaledes«.
130,27	423,09 Ret,«	Ret«,
133,19	425,24 alle	Alle
135,33	427,25 glade bort,«	glade bort«,
137,13	428,34 Mesteren,«	Mesteren«,
139,09	430,20 Fordærvelse,«	Fordærvelse«,
140,14	431,19 engang	eengang

De umiskendelige sætterfejl i A1: sørgelige (SKS 8, 139,14), (»4de Moseb. (SKS 8, 140,11), spildagtig (SKS 8, 142,14) viser, at A2 er produktet af det korrigerede A1.* Derfor er A2 valgt som grundtekst.

2. Manuskripter

Til *OTA* findes flg. manuskripter bevaret, alle i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kongelige Bibliotek.

Rækkefølgen afspejler kun tilnærmelsesvis tilblivelseskronologien. En nøjere udredning gives nedenfor i afsnit 3, s. 177.

- OTA 1 Udkast og kladde til første afdeling: »En Leiligheds-Tale« (SKS 8, 115-250).
- 1.1 Kladde og udkast til »Forord« og begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.
- Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 20 blade.*
Ingen paginering.
Papir: groft koncept. Mål: 200 x 245 mm.* Naturfarvet hæftesnor.
På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«
Bl. [3]-[20] er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, heraf én skrevet på langs ad siden og én skrevet med blyant. En tilføjelse er skrevet hen over hele siden.
Bl. [1]-[2] er ubeskrevet.
Hæftet er beskrevet både forfra og bagfra. Bl. [3]-[6r] er beskrevet forfra og udgør kladde og udkast til »Forord« og begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«. På bl. [3r] findes kladde til et titelblad: »Tre Skrifte- Leiligheds-Taler / af / S. Kierkegaard.«
Teksten beskrevet forfra er en variant til kladden i mss. 1.1.1, 1.1.3 og en del af ms. 1.2. Bl. [6v]-[20], der er skrevet bagfra, er en variant til kladden i mss. 1.4.1 og 1.5 og udgør kladde til begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«. Teksten skrevet bagfra er en fortsættelse af kladden i ms. 1.2 og fortsætter i ms. 1.3.
På bl. [18v] har SK med blyant bemærket: »cfr længere henne ved Mærket.«
En del korrektioner.
Sammen med hæftet findes følgende mss.:
Kladde til »Forord«.
- 1.1.1 Overskrift på s. 1: »Forord.«
1 blad i 4°.
Bladet er med blyant pagineret 1-2.
Papir: gulligt koncept. Mål: 174 x 209 mm.
Bladet er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten få tilføjelser. S. 2 er ubeskrevet.
På s. 1 øverst har SK bemærket: »For Sætteren / Dette sættes med den mindst mulige Petit.«
Teksten på s. 1 er en variant til kladden i ms. 1.1.3 og en del af mss. 1.1 og 1.2. Den udgør kasseret renskrift (jf. ms. 4).
En del korrektioner.
(Pap. VII 1 B 148)
- 1.1.1 Kladde til begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.
- 1.1.2 Sammenhæftning af 2 folioark + 3 løse blade, i alt 7 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 174 x 209 mm. Sort hæftesnor.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [1] og [4] i sammenhæftningen samt de 3 løse blade er ubeskrevet.
Teksten er en variant til en del af kladden i ms. 1.2 og udgør kasseret renskrift.
En del korrektioner.
(Pap. VII 1 B 149)
- 1.1.2 Kladde til »Forord«.
- 1.1.3 Overskrift på bl. [1r]: »Forord.«
1 folioark, i alt 2 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 173 x 209 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten få tilføjelser. Bl. [2] er ubeskrevet. På bl. [1r] har SK øverst bemærket: »For Sætteren / den mindst mulige Petit.«

Teksten er en variant til kladden i ms. 1.1.1 og en del af mss. 1.1 og 1.2. Den udgør kasseret renskrift. På bl. [1v] findes dedikationen: »'Hiin Enkelte'. / helliges / dette lille Skrift«.

Få korrektioner.

(Pap. VII 1 B 150-151)

1.1.3

(Pap. VII 1 B 136-154,3)

1.1

1.2 Kladde til begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«. Overskrift på bl. [1r]: »Forord.« Overskrift på bl. [2r]: »Ved Anledningen af et Skriftemaal.«

Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 24 blade.* Ingen paginering.

Papir: groft koncept. Mål: 200 x 245 mm. Naturfarvet hæftesnor.

På omslagets forreste yderside har SK skrevet: »Leiligheds-Taler / 1.« På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, heraf én skrevet hen over hele siden. Bl. [1v] indeholder en enkelt tilføjelse, skrevet i inderspaltten.

Teksten er en variant til kladden i mss. 1.1.1-1.1.3, 1.2.1 og en del af ms. 1.1 skrevet forfra. Teksten fortsætter i ms. 1.1 skrevet bagfra.

En del korrektioner.

Øverst på bl. [1v] er en passage slettet med blækkløkker og -streger.

Enkelte blyantunderstregninger og nogle tekstpassager indrammet med blyantparenteser.

Ved et tekststykke på bl. [24v] har SK med blyant bemærket: »det fra foregaaende Blad« med henvisning til et tekststykke på bl.

[23v], der er indrammet med blyantparenteser.

Sammen med hæftet findes følgende 3 folioark:

1.2.1 Kladde til begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.

1 folioark, i alt 2 blade i 4°.

Folioarkets første side er med blyant pagineret »15.«, hvilket stammer fra renskriften.

Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 208 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten få tilføjelser. Sidste del af en tilføjelse er skrevet hen over hele siden.

Teksten er en variant til en del af kladden i ms. 1.2 og udgør kasseret renskrift.

Få korrektioner.

En sletning med tætte blækkløkker.

1.2.1

1.2.2 Kladde til begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.

1 folioark, i alt 2 blade i 4°.

Folioarkets første blad er med blyant pagineret »23.«, andet blad er pagineret »25.«. De stammer begge fra renskriften.

Papir: gulligt koncept. Mål: 173 x 208 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten én tilføjelse.

Teksten er en variant til en del af kladden i ms. 1.2 og udgør kasseret renskrift.

Få korrektioner.

1.2.2

Kladde til begyndelsen af »Ved Anledningen af et

1.2.3 Skriftemaal«.

1 folioark, i alt 2 blade i 4°.

Bl. [1r] er med blyant pagineret »31.«, hvilket stammer fra renskriften.

Papir: gulligt koncept. Mål: 173 x 208 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Folioarkets sidste blad er kun beskrevet i yderspalten.

Teksten er en variant til en del af kladden i ms. 1.2 og udgør kasseret renskrift.

Få korrektioner.

1.2.3

1.2

Kladde til slutningen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.

1.3 Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 22 blade.

Ingen paginering.

Papir: groft koncept. Mål: 199 x 240 mm.

På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, heraf én med blyant. Nederst på bl. [16r] og øverst på bl. [16v] er en tilføjelse skrevet hen over hele siden.

Teksten er en fortsættelse af ms. 1.1 skrevet bagfra og fortsætter i ms. 1.4.

En del korrektioner.

På bl. [2r] er en passage slettet med blyantsløjfer.

Over et tekststykke øverst på bl. [20v] har SK med blyant bemærket: »Dette bruges senere«.

Sammen med hæftet findes følgende blad:

1 blad i 4°.

1.3.1 Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 173 x 209 mm.

Teksten på bl. [1r] udgør en tilføjelse til bl. [20r] af kladden i ms. 1.3. Bl. [1v] er ubeskrevet. Bladet bærer spor efter foldning.

Én korrektion.

(Pap. VII 1 B 156)

1.3.1

(Pap. VII 1 B 154,4-5 + VII 1 B 155-157,4)

1.3

Kladde til slutningen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.

1.4 Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 24 blade.

Ingen paginering.

Papir: groft koncept. Mål: 200 x 241 mm. Naturfarvet hæftesnor.

På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«*

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [20]-[24] er ubeskrevet.

Teksten, der er en fortsættelse af ms. 1.3, er en variant til kladden i mss. 1.8, 1.10 og 1.11.

En del korrektioner.

På bl. [9r] er en passage nederst på siden slettet med blyantsløjfer, og i yderspalten har SK med blyant bemærket: »Recapitulation«.

På bl. [2v] har SK med blyant bemærket: »Journalen 228«. På bl. [7v] har SK ligeledes med blyant bemærket: »cfr forudgaaende

Hefte tredje sidste Blad« med henblik på indsættelse af tekststykket på bl. [20v] i ms. 1.3.

Sammen med hæftet findes følgende mss.:

1.4.1 Kladde til begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.

Sammenhæftning af 5 folioark, i alt 10 blade i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 174 x 209 mm. Sort hæftesnor.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten få tilføjelser. Bl. [3v]-[10] er ubeskrevet. Af bl. [7] eksisterer kun en lille rest efter afrivning. Af bl. [10] er de yderste $\frac{2}{3}$ af bladet uregelmæssigt afrevet. Teksten er en variant til ms. 1.5 og en del af kladden i ms. 1.1. Den udgør kasseret renskrift.

En del korrektioner.

På bl. [2r] er et tekststykke indrammet med blyantparenteser, og i yderspalten ud for har SK ligeledes med blyant bemærket: »henføres paa næste Blad, hvor der staa NB.« På bl. [3r] har SK med blyant skrevet »NB«.

(Pap. VII 1 B 159)

1.4.1

1.4.2 Kladde til slutningen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.

2 beklippede blade + 1 folioark, i alt 4 blade i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 201 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [4v] er ubeskrevet.

Teksten er en variant til kladden i ms. 1.4 og udgør kasseret renskrift.

Få korrektioner.

(Pap. VII 1 B 160)

1.4.2

1.4.3 Kladde til slutningen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.

1 blad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 201 mm.

Teksten er en variant til den endelige kladde i ms. 1.11.

Få korrektioner.

(Pap. VII 1 B 161)

1.4.3

(Pap. VII 1 B 157,5-7 + VII 1 B 158-161)

1.4

1.5 Kladde til begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.

2 folioark, i alt 4 blade i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 209 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Teksten er en variant til en del af mss.

1.4.1 og 1.1 skrevet bagfra. Den udgør kasseret renskrift.

En del korrektioner.

To sletninger med tætte blækløkker.

(Pap. VII 1 B 162)

1.5

1.6 Kladde til begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.

3 folioark, i alt 6 blade i 4°.

1.6

- Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 209 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, heraf én med blyant. Bl. [5v]-[6] er ubeskrevet. Teksten er en variant til en del af mss. 1.4.1 og 1.1 skrevet bagfra. Den udgør kasseret renskrift.
En del korrektioner, heraf tre med blyant.
(Pap. VII 1 B 163)
- 1.6
- 1.7 Kladde til begyndelsen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.
Sammenhæftning af 6 folioark, i alt 12 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 209 mm. Sort hæftesnor.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [1]-[5] er bortklippet, og bl. [12] er ubeskrevet. Teksten udgør kasseret renskrift.
En del korrektioner.
En tilføjelse er slettet med store blyantløgner.
(Pap. VII 1 B 164)
- 1.7
- 1.8 Kladde til slutningen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.
2 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 201 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten én tilføjelse. Nederst på bl. [2v] har SK med blyant bemærket: »Recapitulation«. Teksten er en variant til kladden i ms. 1.4 og udgør kasseret renskrift.
Få korrektioner.
(Pap. VII 1 B 165)
- 1.8
- 1.9 Kladde til slutningen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.
1 blad i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 201 mm.
Bladet er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten margin.
Få korrektioner.
(Pap. VII 1 B 166)
- 1.9
- 1.10 Kladde til slutningen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.
Sammenhæftning af 5 folioark, i alt 10 blade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 201 mm. Sort hæftesnor.
Bladet er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser, heraf én skrevet hen over hele siden. Sidste side er ubeskrevet.
Teksten er en variant til kladden i ms. 1.4 og udgør kasseret renskrift.
En del korrektioner.
(Pap. VII 1 B 167)
- 1.10
- 1.11 Kladde til slutningen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.
Sammenhæftning af 6 folioark, i alt 12 blade i 4°.
Første side er med blyant pagineret »182«, hvilket stammer fra renskriften.
Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 201 mm. Sort hæftesnor.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. På sidste side har SK med blyant bemærket: »Bønnen som det begyndte med«.
Teksten er en variant til kladden i mss. 1.4 og 1.4.3. Den udgør

kasseret renskrift.
En del korrektioner.
(Pap. VII 1 B 168-169)

1.11

1.12 Kladde til slutningen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.
1 blad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 201 mm.

Bladet er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten én tilføjelse. Bladet bærer spor efter foldning på tværs.

Teksten slutter øverst på bl. [1v] og udgør kasseret renskrift.

En del korrektioner.

(Pap. VII 1 B 170)

1.12

1.13 Kladde til slutningen af »Ved Anledningen af et Skriftemaal«.
1 blad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 201 mm.

Bladet bærer spor efter foldning på tværs. Teksten slutter midt på bl. [1v].

En del korrektioner.

(Pap. VII 1 B 171-172)

1.13

1.14 Udkast til indholdsfortegnelse over »En Leiligheds-Tale«.
Overskrift: »Hele Talens Anordning, der skal saaledes bemærkes ved Bogstaver og Tal.«

1 blad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 201 mm.

Indholdsfortegnelsen er en variant til indholdsfortegnelsen i ms.

1.15. Bl. [1v] er ubeskrevet.

En del korrektioner, heraf flere med blyant.

(B-fort. 406; Pap. VII 1 B 173)

1.14

1.15 Kladde til indholdsfortegnelse over »En Leiligheds-Tale«.
1 blad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 201 mm.

Bladet er foldet på langs med en bred inderspalte, men er beskrevet over hele siden.

Indholdsfortegnelsen er en variant til indholdsfortegnelsen i ms.

1.14. Bl. [1v] er ubeskrevet.

Få korrektioner.

(Pap. VII 1 B 174)

1.15

(KA, B pk. 32 læg 1; Pap. VII 1 B 136-174)

1

2 Udkast og kladde til anden afdeling: »Hvad vi lære af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle. Tre Taler« (SKS 8, 251-307).

Kladde til første tale.

2.1 Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 24 blade.

På omslagets forside har SK med blyant skrevet: »3 Taler / N° 1.«

Ingen paginering.

Papir: groft koncept. Mål: 199 x 238 mm. Naturfarvet hæftesnor.

På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«

Bladene er foldet på langs midtpå; inderspalten rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [1v]-[2r] og [21v]-[24] er ubeskrevet. På

bl. [1r] findes kladde til et titelblad: »Hvad vi lære af Lillierne paa Marken / og af Fuglene under Himmelen. / Himmelens Fugle. / 3 Taler / af / S. Kierkegaard.« Bl. [3r] har overskriften: »N^o I.« En del korrektioner.
En sletning med tætte blækklækker.
På bl. [3r] har SK midt på siden skrevet følgende bemærkning på skrå: »Det aftrykkes med saadanne Typer som i Alterbogen.«

(Pap. VII 1 B 175-177)

2.1

Kladde til anden og begyndelsen af tredje tale.

2.2

Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 24 blade.

På omslagets forside har SK med blyant skrevet: »3 Taler / N° 2.« Ingen paginering.

Papir: groft koncept. Mål: 198 x 242 mm. Naturfarvet hæftesnor.

På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«

Bladene er foldet på langs midtpå; inderspalten rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [19v]-[20] er ubeskrevet og annulleret ved blyantstreger over kors i inderspalten. Bl. [1r] har

overskriften: »N° 2.«, og bl. [16r] har overskriften: »III.« Teksten fortsættes i ms. 2.3.

En del korrektioner.

(Pap. VII 1 B 178,1-3)

2.2

Kladde til slutningen af tredje tale.

2.3

Sammenhæftning af 8 folioark, i alt 16 blade i 4°.

Ingen paginering.

Papir: groft koncept. Mål: 199 x 242 mm. Naturfarvet hæftesnor.

Bladene [1]-[3] er foldet på langs midtpå; inderspalten rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [3v]-[16] er ubeskrevet. Teksten er en fortsættelse af ms. 2.2.

Få korrektioner.

Ved sammenhæftningen findes følgende lap:

Udkast til forord.

2.3.1

1 afrevet lap af et blad i 4°.

Papir: groft koncept. Mål: 170 x ? mm.

Lappens ene side er beskrevet hen over hele siden. På den anden side har SK med blyant skrevet: »Forord«, (jf. SKS 8, 257). Lappen bærer spor efter foldning på tværs.

Få korrektioner.

(Pap. VII 1 B 179)

2.3.1

(Pap. VII 1 B 178,4 + VII 1 B 179)

2.3

(KA, B pk. 32 læg 2; Pap. VII 1 B 175-179)

2

3

Udkast og kladde til tredje afdeling: »Lidelsernes Evangelium. Christelige Taler« (SKS 8, 309-431).

Kladde til første og begyndelsen af anden tale.

3.1 Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 24 blade.

Ingen paginering.

Papir: groft koncept. Mål: 201 x 242 mm. Naturfarvet hæftesnor.

På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«

Bladene er foldet på langs midtpå; inderspalten rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [1v] er ubeskrevet. På bl. [1r] findes

kladde til et titelblad: »Lidelsernes Evangelium.« Bl. [2r] har

overskriften: »Bøn.«, og bl. [12r] har overskriften: »N° 2.« Teksten fortsætter i ms. 3.2.

En del korrektioner.

En sletning med blyantstreger.

Blåkridtsmærke på bl. [24r] i hæftet med henvisning til følgende indlagte mss.:

- 3.1.1 1 uregelmæssigt afrevet og beklippet lap af et blad i 4°.
Papir: groft koncept. Mål: ? x 207 mm.
Lappens ene side er øverst beskrevet hen over hele siden. Den anden side er ubeskrevet. Lappen bærer spor efter foldning på langs. Øverst på den beskrevne side findes et blåkridtsmærke med henvisning til s. [24r] i ms. 3.1.
(Pap. VII 1 B 182)
- 3.1.1
- 3.1.2 1 folioark, i alt 2 blade i 4°.
Papir: groft koncept. Mål: 170 x 207 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten margin. Bl. [2v] er ubeskrevet.
Bladene bærer desuden spor efter foldning på tværs.
Øverst på bl. [1r] findes et blåkridtsmærke med henvisning til bl. [24r] i ms. 3.1.
Få korrektioner.
(Pap. VII 1 B 183)
- 3.1.2
- (Pap. VII 1 B 180-181,5 + VII 1 B 182-183)
- 3.1
- 3.2 Kladde til slutningen af anden, hele tredje og begyndelsen af fjerde tale.
Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 24 blade.
På omslagets forside har SK med blyant skrevet: »Lidelsernes Evangelium / N° 2«.
Ingen paginering.
Papir: groft koncept. Mål: 197 x 243 mm. Naturfarvet hæftesnor.
På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«
Bladene er foldet på langs midtpå; inderspalten rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [22v]-[24] er ubeskrevet. På bl. [2v] findes overskriften: »III.« Bl. [16r] har overskriften: »N° 4.«
En del korrektioner.
Én sletning med diagonale blækstreger.
Teksten er en fortsættelse af ms. 3.1 og fortsættes i ms. 3.3.
(Pap. VII 1 B 181,6-7 + VII 1 B 184-185)
- 3.2
- 3.3 Kladde til slutningen af fjerde og begyndelsen af femte tale.
Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 24 blade.
På omslagets forside har SK med blyant skrevet: »Christelige Taler / N° 3«.
Ingen paginering.
Papir: groft koncept. Mål: 197 x 243 mm. Naturfarvet hæftesnor.
På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«
Bladene er foldet på langs midtpå; inderspalten rummer tekst, yderspalten tilføjelser. På bl. [19v] findes overskriften: »N^o V.«
En del korrektioner.
Én sletning med diagonale blækstreger.
Teksten er en fortsættelse af ms. 3.2 og fortsættes i ms. 3.4.
På bl. [17r] er to indvisningstegn skrevet med blyant, og på bl. [12r] findes to blåkridtsmærker med henvisning til følgende indlagte lap:
- 3.3.1 1 uregelmæssigt afrevet lap af et blad i 4°.
Papir: groft koncept. Mål: 170 x ? mm.
Lappens ene side er beskrevet hen over hele siden. Den anden side er ubeskrevet. Bladet bærer spor efter foldning på langs og på tværs. Øverst på den beskrevne

side findes et blåkridtsmærke med henvisning til bl.

[12r] i ms. 3.3.

(Pap. VII 1 B 187)

3.3.1

(Pap. VII 1 B 186-188)

3.3

3.4 Kladde til slutningen af femte og begyndelsen af sjette tale.
Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 24 blade.
På omslagets forside har SK med blyant skrevet: »Christelige Taler / N° 4.«
Ingen paginering.
Papir: groft koncept. Mål: 198 x 243 mm. Naturfarvet hæftesnor.
På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«
Bladene er foldet på langs midtpå; inderspalten rummer tekst, yderspalten tilføjelser. På bl. [14r] findes overskriften: »N° VI.«
En del korrektioner.
Teksten er en fortsættelse af ms. 3.3 og fortsættes i ms. 3.5.
(Pap. VII 1 B 188,1)

3.4

3.5 Kladde til slutningen af sjette og hele syvende tale.
Kladdehæfte i 4° med omslag af gråt papir, i alt 24 blade.
På omslagets forside har SK med blyant skrevet: »Christelige Taler / N° 5.«
Ingen paginering.
Papir: groft koncept. Mål: 198 x 243 mm. Naturfarvet hæftesnor.
På omslagets inderside er klæbet en lyseblå, trykt etiket med teksten »Wahlske Boglade, / Store Kjøbmager- / gade Nr. 4.«
Bladene er foldet på langs midtpå; inderspalten rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [23v] og [24] er ubeskrevet. De yderste 2/3 af bl. [24] er afrevet på langs. På bl. [5r] findes overskriften: »VII.«
En del korrektioner.
Teksten er en fortsættelse af ms. 3.4.
Vedlagt hæftet findes følgende blad:
Kladde til forord (jf. SKS 8, 317).

3.5.1

1 blad i 4°.

Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 207 mm.
Bl. [1r] er midtpå beskrevet hen over hele siden og bærer overskriften »Forord.«. Det udgør kasseret renskrift. Bl. [1v] er ubeskrevet. Bladet bærer spor efter foldning på langs og på tværs.
(Pap. VII 1 B 189)

3.5.1

(Pap. VII 1 B 188,2-5 + VII 1 B 189)

3.5

(KA, B pk. 32 læg 3; Pap. VII 1 B 180-189)

3

4 Renskrift af OTA (SKS 8, 107-431). Det fremgår af bemærkninger til sætteren, at renskriften tillige har fungeret som trykmanuskript. Renskriften består af 254 blade og 2 lapper, fordelt på følgende vis:
Hovedtitelblad og indholdsfortegnelse (jf. SKS 8, 111 og 113).

4.1

1 blad i 4°.

Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 202 mm.
Titelbladet findes på bl. [1r]: »Opbyggelige Taler / i / forskiellig Stil og Aand. / Gudelige Taler / Af / æf / S. Kierkegaard.«
Indholdsfortegnelsen findes på bl. [1v]. Bladet bærer midtpå spor efter foldning på tværs.
Få korrektioner, heraf tre med blyant.

4.1 (Pap. VII 1 B 192,1)

4.2 Deltitelblad til første afdeling og forord (jf. SKS 8, 115 og 121-122).

3 blade i 4°.

Bl. [1]: Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 202 mm; bl. [2]-[3]: Papir: groft koncept. Mål: 197 x 240 mm.

Bl. [1r] har teksten »I. Afdeling« skrevet med henholdsvis blyant og blæk. Bl. [1v] er ubeskrevet. Bladet bærer midtpå spor efter foldning på tværs. Bl. [2r] har tekst til deltitelbladet »En Leiligheds-Tale / af / S. Kierkegaard.« Bl. [2v] har dedikationen: »'Hiin Enkelte' / helliges / dette lille Skrift.« Bladet bærer midtpå spor efter foldning på tværs. Bl. [3r] har tekst til »**Forord**.« og i øverste højre hjørne bemærkningen: »*For Sætteren* / den mindst mulige Petit.« Bl. [3v] er ubeskrevet. Bladet er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten margin. Bladet bærer desuden midtpå spor efter foldning på tværs.

Få korrektioner.

(Pap. VII 1 B 192,2-6)

4.2

4.3 Renskrift af første afdeling (jf. SKS 8, 123-250).

Overskrift: »Ved Anledningen af et Skriftemaal.«

2 blade + 3 folioark + 2 blade + 3 folioark + 2 blade + 4 folioark + 2 blade + 2 folioark + 31 blade + 1 sammenhæftning af 2 folioark og 4 blade + 1 sammenhæftning af 4 folioark + 25 blade, i alt 104 blade i 4°.

Bladene er med blyant pagineret 3-208; de fleste på hveranden side (højresiderne). S. 3-6, 15-22, 33-34, 69-70, 93-94, 117-118, 127-128, 143-144, 160-161, 180-181, 200-201 og 206-208 er pagineret på hver side. S. 27 og 182 er pagineret med blæk.

Sidste side er upagineret. Bagsiden af s. 159, der er ubeskrevet, er ikke pagineret. S. 170 er rettet fra 160. På s. [155] er øverste halvdel af yderspalten med pagineringen uregelmæssigt afrevet. S. 29, 37, 41, 45, 49 og 53 er pagineret i fremmed hånd.

Papir: gulligt koncept. Mål: 172 x 208 mm. Sort hæftesnor i sammenhæftningerne.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser og bemærkninger, heraf én skrevet på langs og to hen over hele siden. Side [209] og bagsiden af s. 159 er ubeskrevet. I første sammenhæftning er 2 blade udskåret.

Mange korrektioner, heraf en del med blyant.

En del passager er slettet med blækkløkker og blyantstreger.

(Pap. VII 1 B 192,7-23)

4.3

4.4 Renskrift af anden afdeling (jf. SKS 8, 251-307).

4.4 Deltitelblad: »Hvad vi lære af Lilierne paa Marken / (og af Himmelens Fugle.)^{*} / 3 Taler / af / S. Kierkegaard.«

1 blad + 8 folioark + 2 blade + 5 folioark + 2 blade + 6 folioark, i alt 43 blade i 4°.

Bladene er fra bl. [4] med blyant pagineret 5-84 på første side af hvert folioark og på forsiden af hvert blad. Sidste side på næstsidside folioark er ligeledes pagineret »80«. Første og femte blad samt første folioark er upagineret.

Bl. [1]-[8]: Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 201 mm. Bl. [9]-[43]: Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 208 mm.

Bl. [2]-[43] er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bl. [1r] har teksten »II. Afdeling« skrevet med henholdsvis blyant og blæk. Bladet bærer midtpå spor efter foldning på tværs. Bl. [1v] og [42v]-[43] er ubeskrevet. Bl. [3r] har overskriften: »~~N° 1.~~ I.« samt følgende sætterbemærkning: »Det aftrykkes med saadanne Typer som i Alterbogen.« S. 35 har overskriften: »~~N° 2.~~ II.«, og s. [67] har overskriften: »III.« Mange korrektioner, heraf en del med blyant. En del sletninger, heraf tre med blyantstreger og -løkker.

Sammen med første folioark findes følgende lap:

- 1 rektangulær lap af et blad i 4°.
- 4.4.1 Papir: gulligt koncept. Mål: 145 x 85 mm.
Bl. [1r] er beskrevet hen over hele siden og bærer overskriften »Forord.« (jf. SKS 8, 257). Bl. [1v] er ubeskrevet.
En del korrektioner.
I nederste venstre hjørne på bl. [1r] har SK skrevet følgende bemærkning: »For Sætteren / Dette sættes med den mindst mulige Petit.«
(Pap. VII 1 B 192,25)
- 4.4.1
(Pap. VII 1 B 192,24-29)
- 4.4
- 4.5 Renskrift af tredje afdeling (jf. SKS 8, 309-431).
Deltitelblad: »Lidelsernes Evangelium. / Christelige Taler / af / S. Kierkegaard.«
16 blade + 1 folioark + 19 blade + 1 folioark + 21 blade + 1 folioark + 9 blade + 1 folioark + 10 blade + 1 folioark + 17 blade, i alt 102 blade i 4°.
Bladene er fra bl. [5] med blyant pagineret 1-192; de fleste på hver anden side (højresiderne). S. 15-16, 35-36, 55-56, 77-78, 102-103, 120-121, 143-144, 166-167 og 189-192 er pagineret på hver side. Bagsiden af s. 79, 122, 145 og 168 er alle ubeskrevet og overspringes i pagineringen.
Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x ca. 204 mm. Sort hæftesnor i første, andet og fjerde folioark.
Bladene er fra bl. [5] foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser og bemærkninger. Bl. [1r] har teksten »III Afdeling« skrevet med henholdsvis blyant og blæk. Bladet bærer midtpå spor efter foldning på tværs. Bl. [1v], [3v] og [4v] samt bagsiden af s. 79, 122, 145 og 168 er ubeskrevet. Bl. [3r] har overskriften: »Indhold.« Bl. [4r] har overskriften: »Forord.« S. 1, [20], [48], [72], [111], [138] og [161] har henholdsvis overskrifterne: »I«, »II«, »III«, »IV«, »V«, »VI.« og »VII.«
Overskriften på s. 1 er skrevet med blyant. Af s. 80-103 er nederste hjørne af yderspalten bortklippet.
Mange korrektioner.
En del passager er slettet med blækløkker, blyantsløjfer og -streger.
En side med kasseret renskrift til forord. Siden indgår
- 4.5.1 som bl. [2v] i ms. 4.5 og danner forlæg for renskriftens bl. [4r] i samme ms. (jf. SKS 8, 317).
1 side i 4°.
Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 207 mm.
Siden er beskrevet over hele siden og udgør teksten til »Forord.«
Mange korrektioner.
Teksten er slettet med blyantstreger og -løkker.
(Pap. VII 1 B 190-191)
- 4.5.1
(Pap. VII 1 B 190-191 + 192,30-34)
- 4.5
(KA, B pk. 32 læg 4; Pap. VII 1 B 190-192)
- 4
- 5 En rektangulær, uregelmæssigt afrevet lap af et blad i 4°.
Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x ? mm.
Siden er beskrevet over hele siden og har følgende ordlyd: »Text-Ordene trykkes ikkun i de to første Taler først, siden ikke mere, deels fordi de to første ere Xsti Ord, deels fordi der intet Textord er i een af dem.« Bagsiden af lappen er ubeskrevet.

5 (KA, B pk. 32 læg 4; Pap. VII 1 B 193)

6 1 folioark, i alt 2 blade i 4°.

Papir: gulligt koncept. Mål: 171 x 202 mm.

Bl. [1r] har øverst følgende tekst: »Nygjerrighed skriver jeg jo med e / Anstrængelse med æ. Molbeck skriver: e.« Bl. [1v]-[2v] er ubeskrevet.

(KA, B pk. 32 læg 4; Pap. VII 1 B 194)

6

3. Tilblivelseshistorie

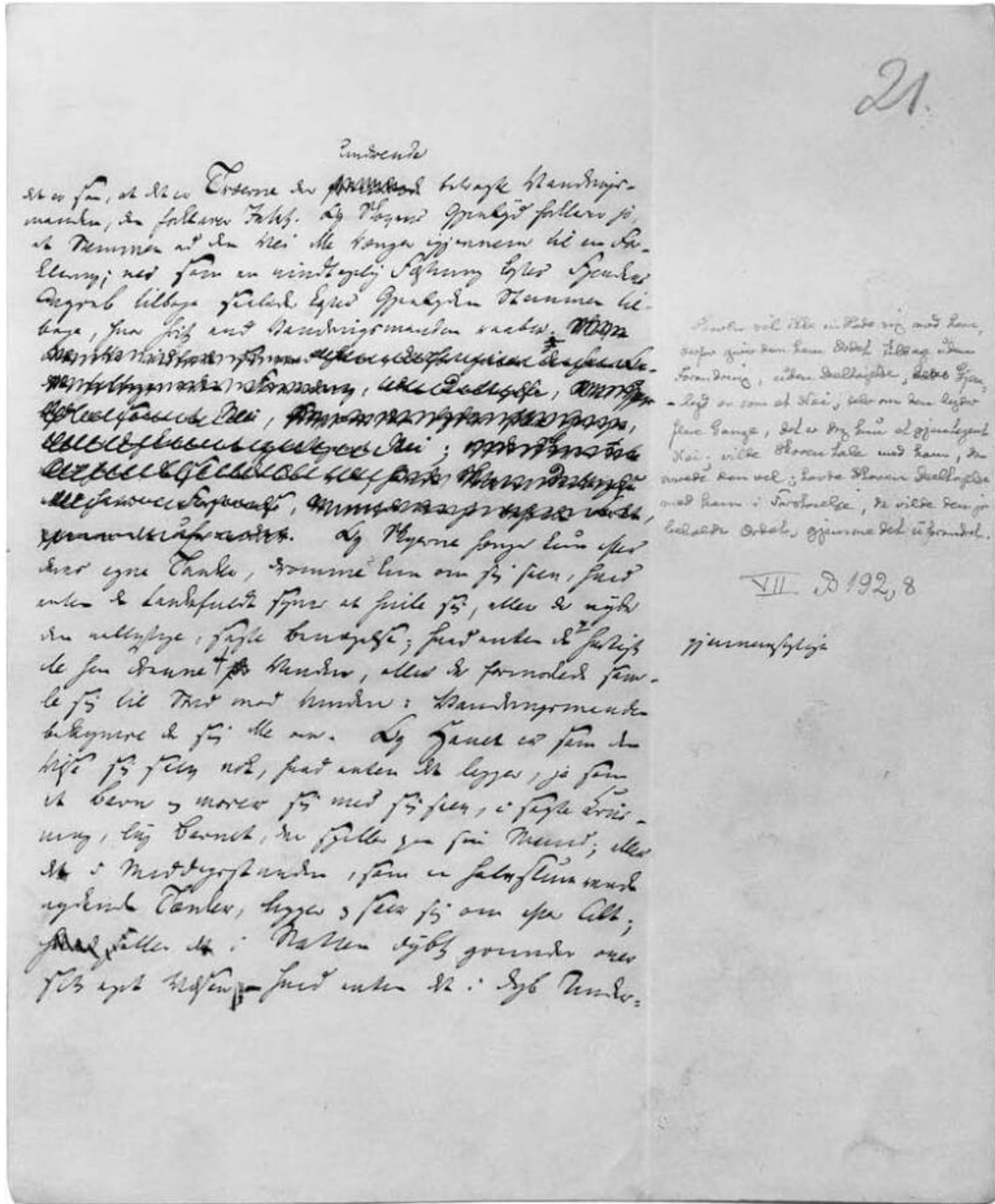
Forordet til første afdeling af *OTA*, »En Leiligheds-Tale«, er oprindeligt dateret den 5. maj 1846,* men bogen blev if. Bianco Lunos *Erindringsbog for 1847* først indleveret til trykkeriet den 25. jan. 1847 under titlen *Opbyggelige Taler i forskjellig Stil og Aand*. En så forholdsvis lang tilblivelsestid tyder på, at arbejdet har gennemgået flere faser, hvilket understøttes af optegnelser i SKs journaler.

At SK har arbejdet på »En Leiligheds-Tale« i april-maj 1846 bekræftes af det sammenfald, der er mellem talen og et antal optegnelser skrevet på dette tidspunkt i journalen JJ. SK citerer i JJ:450 fra Hebr 10,39 og fremhæver i den forbindelse ordene »*unddrage sig til deres Fordærvelse*«. * Denne del af citatet svarer til en overstreget passus i renskriften (ms. 4.3, s. 15).* I den følgende optegnelse, JJ:451, bringer SK et citat af Johann Arndt med ordlyden: »men hvorledes skal Gud kunde aftørre dem [tårerne], naar du slet ikke har grædt?«, ord, der næsten ordret optages i »En Leiligheds-Tale«, SKS 8, 206,11-12. I JJ:454 hedder det:

Af en Leilighedstale

... Skoven vil ikke indlade sig med den Eensomme, derfor giver den ham Ordet tilbage uden Forandring uden Deltagelse, dens Gjenlyd er som et Nei, selv om den lyder flere Gange den [er] dog kun et gjentagent Nei; vilde Skoven tale med ham, da svarede den vel; havde Skoven Deeltagelse med ham, da vilde den jo beholde Ordet, gjemme det uforandret. –

En næsten enslydende passage har SK overstreget i renskriften til »En Leiligheds-Tale« (ms. 4.3, s. 21 – se illustration 14)

14. Overstreget passage i renskriften, ms. 4.3, s. 21. Den slettede tekst har Pap.-udgiverne skrevet i marginen,* og selv om det ikke kan afgøres, hvornår dette er sket, er det sandsynligt, at han netop efter at have overstreget passagen har villet bevare den ved at skrive den ind i journalen i maj 1846. Endelig kan JJ:460 formodes at være en variant af en passus i renskriften til »En Leiligheds-Tale«, som SK ikke har villet glemme og derfor skrevet ind i journalen. Den lyder:

.... thi da han i Overflødhedens Dage samlede ell. da al Verdens Riigdom strømmede til ham, var han da rigere end den Fattigste? Eller fylder al Verdens Guld gjemt i Pengebegjerlighed mere end ell. engang saa meget som Skjærven i den Fattiges Nøisomhed.*

Også journalen NB, der til dels er ført samtidig med journalen JJ,* afgiver oplysninger til en nærmere datering af tilblivelsen af OTA. I NB:49, der formentlig er skrevet i anden halvdel af okt. 1846,* hedder det:

Under den Titel:
Lidelsens Evangelium,
kunde jeg have Lyst at udarbeide en Samling af Prædikener. Texterne skulde være deels af Christi

Lidelseshistorie, dels saadanne kraftige Ord som da Apostlene, efter at de vare blevne hudflettede gik glade bort og takkede Gud, at det var dem forundt at lide Noget, ell. naar Paulus kalder sine Lænker en Æres-Sag, ell. naar han siger til Herodes Agrippa: jeg vilde ønske at Enhver af Eder var som og jeg er, undtagen disse Lænker. Eller de flere Steder i Corinthier-Brevene, hvor der findes den ene Oxymoron efter den anden: selv fattige gjøre vi alle rige; ell. glæder Eder og *atter* siger jeg glæder Eder. Item det Sted af Jacobs Brev, at vi skulle være glade, naar vi forsøges i allehaande Lidelser.

Ved Siden deraf skulde saa følge, 3 korte men nydelige Taler:
Hvad vi saa lære af Lilierne paa Marken og af Fuglene under Himlen.
Hertil findes en Lap i det gl. Foderal til min Bibel.

Dette tyder på, at ideen til de to sidste afdelinger af *OTA* er undfanget sidst i okt. 1846, og at de derpå er udarbejdet parallelt med hinanden. Ud over den i optegnelsen nævnte lap,^{*} som rummer et kort udkast til »Hvad vi lære af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle«,^{*} findes der i den endelige tekst en antydning af, at arbejdet på anden afdeling er påbegyndt før dette tidspunkt. Det drejer sig om ordene vedrørende »den Lilie, om hvilken Præsten talte i Søndags, da han gjentog Evangeliets ord: 'betragter Lilien, jeg siger Eder, at end ikke Salomo i al sin Herlighed var klædt som den'« (SKS 8, 268,21-23). Dette refererer til evangelieteksten til 15. søndag efter trinitatis, som i 1846 faldt på den 20. sept. En sådan indholdsmæssig tilknytning til anden afdeling af *OTA* udgør på den anden side ikke i sig selv en sikker tidsfæstelse, og tilstrækkeligt må det være at konstatere, at SK i okt. 1846 har udkastet planen om udarbejdelsen af »Hvad vi lære af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle« og haft en foreløbig disposition til »Lidelsernes Evangelium« klar.

Journalen NB afgiver imidlertid yderligere oplysninger om tilblivelsen af *OTA*. Den lange og stærkt bearbejdede optegnelse NB:64,^{*} som er fra nov. 1846, oplyser indledningsvis: »Til den Dedication: 'Hiin Enkelte' i Leiligheds-Talen, skulde egl. have været føiet følgende Skrivelse.« Dette antyder, at SK i nov. 1846 atter arbejder på »En Leiligheds-Tale« og formentlig i alt væsentligt har renskriften klar, da dedikationen, ligesom forordet og indholdsfortegnelsen, udarbejdes som noget af det sidste. Dette fremgår bl.a. af, at de er skrevet på en anden papirtype end den øvrige renskrift.

Et frit Luther-citat i NB:96, der må være skrevet i slutningen af dec. 1846, indgår i »Lidelsernes Evangelium«,^{*} mens NB:110, som er fra slutningen af jan. 1847 og dermed skrevet umiddelbart før SK indleverede renskriften af *OTA* til trykkeriet, er en afskrift af en passus fra forordet til »Lidelsernes Evangelium«, der ikke kom med i det trykte værk, og som er slettet i renskriften (ms. 4.5, bl. [4r]).^{*} Den lyder:

Af Forordet til »Lidelsernes Evangelium« udgik følgende Passus:

Det er christelige Taler, thi Talens Livs-Yttring er, efter hvad jeg forstaaer, den væsentlige og væsentligt tilsvarende Form for det Christelige, der er Troens og Overbeviisningens Sag: det Christelige vistnok en Kjendsgjerning men netop en saadan Kjendsgjerning, at den kun kan troes, hvorom der som en Følge deraf kun kan tales eller prædikes – det er vidnes, ikke at det er sandt (thi dette er verdslig Viisdoms Forhold til sine forskjellige Gjenstande) men vidnes om, at man *troer*, at det er sandt.

NB:115 må være skrevet lige omkring eller på dagen, den 25. jan. 1847, for afleveringen af manuskriptet hos trykkeren. SK kommenterer her i al korthed forholdet mellem de tre taler i anden afdeling af *OTA*,^{*} mens han i NB:118 tager forskud på publikums uforstandige modtagelse af bogen og samtidig finder temaet til sin næste bog, »Kjærlighedens Gjæringer«.^{*}

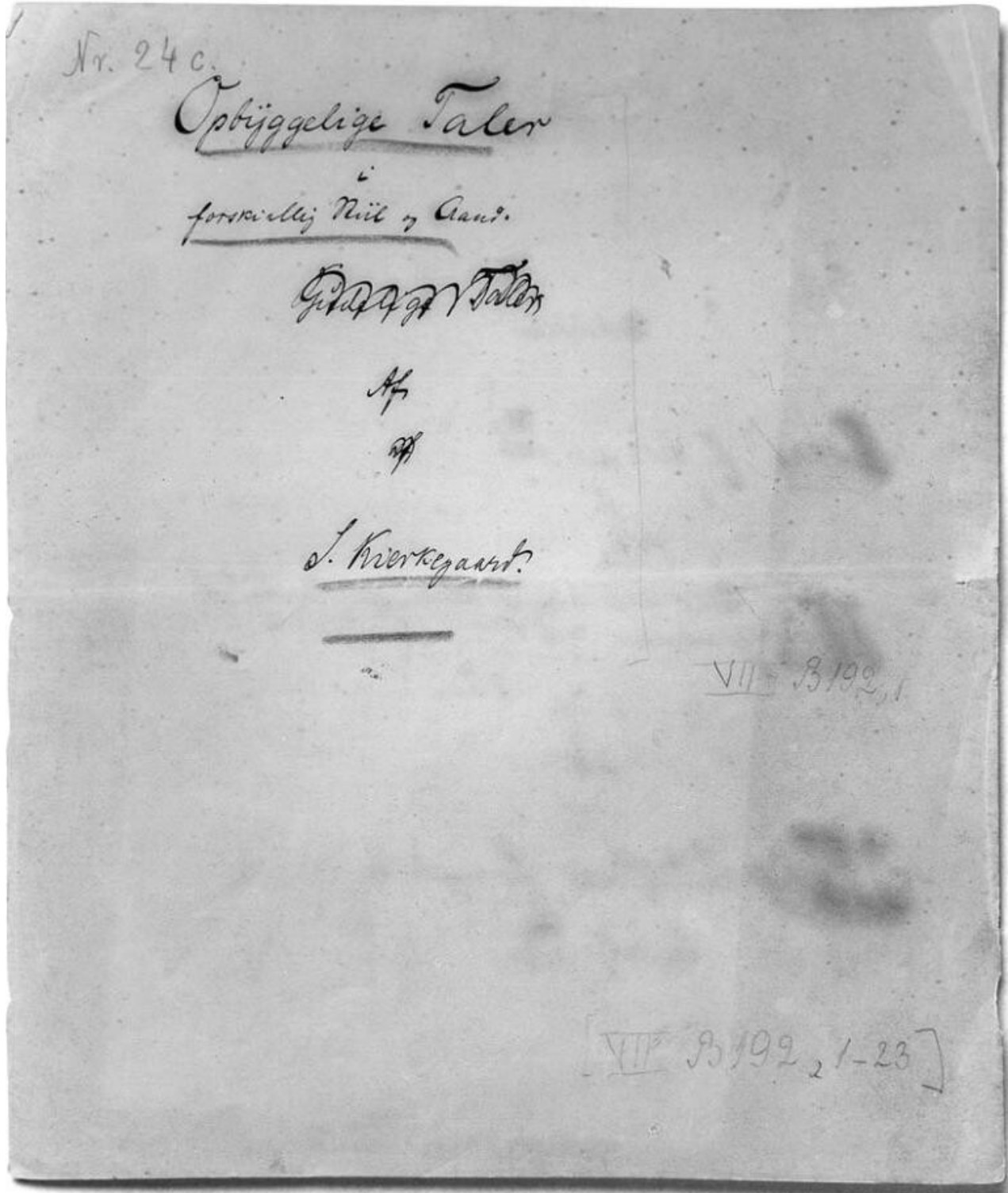
I NB:129-130 kommenterer SK grundigt *OTA*, dels forholdet mellem bogens tre afdelinger, dels anden afdelings tre taler,^{*} og i NB:134-135 omtales femte og sjette tale i »Lidelsernes Evangelium«.^{*} Disse optegnelser er formentlig skrevet i korrekturfasen, der nævnes i tilbageblik i den lange NB:194. Denne optegnelse må være skrevet i slutningen af april eller begyndelsen af maj 1847, og heri nævnes korrektoren i en spids kommentar til det læsende publikums og anmeldernes tilbagevendende mangel på forståelse for arten af SKs produktivitet. Det hedder bl.a.:

Og selv nu, da jeg i den Grad har forbitret Mskene, selv nu, naar jeg blot mindsker en lille Smule, blot gjør Produktiviteten lidt mindre (thi det der egl. forbitrer dem meest er den Maalestok min Produktivitet indeholder) skriver en lille Bog ell. dog en mindre Bog og kun een (opbyggelige Taler i forskjellig Aand) saa begynder det igjen. – At nu atter her fra min Side var List med i Spillet, at jeg havde en meget stor Bog liggende fix og færdig,^{*} at jeg for Vitterlighedens Skyld havde viist Giødwad den samme Dag vi begyndte Correcturen af Talerne, for at have et Vidne at beraabe mig paa, og at jeg saa havde regnet paa at P.L. Møller ell. en anden Bandit skulde gaae i Fælden og skrive en Lovtale over de opbyggelige Taler og sige: »naar Mag. Kierkegaard vil give sig Tid saa kan han præstere noget Stort o: s: v.: det seer man her, denne Bog er der anvendt en ganske anden Flid paa end ellers, og har derfor ogsaa taget ham langt længere Tid o: s: v.:« Lutter Løgn, som dog vilde blive troet og anset for saare fornuftigt item at jeg jadskede i de store Bøger.^{*}

SK oplyser i øvrigt intetsteds, hvornår han påbegyndte korrekturlæsningen af OTA, men da Bianco Luno som nævnt modtog renskriften af *Opbyggelige Taler i forskjellig Stil og Aand* den 25. jan. 1847, og da talerne var færdige fra trykkeriet den 8. marts, har korrekturlæsningen formentlig fundet sted i midten og slutningen af februar.

Dateringen af tilblivelsen af OTA kan sammenfattes således: SK har oprindeligt dateret forordet til »En Leiligheds-Tale« den 5. maj 1846, og da forordet må formodes at være skrevet til sidst, har talen formentlig foreligget i så godt som færdig stand på dette tidspunkt. Det er derfor en rimelig antagelse, at SK har udarbejdet »En Leiligheds-Tale« i april-maj 1846 og derpå lagt den til side.* Hen over sommeren er han optaget af arbejdet med *Bogen om Adler*, hvis første version blev til fra midten af juni til slutningen af september, og i oktober får han ideen til »Hvad vi lære af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle« og »Lidelsernes Evangelium«. De to afdelinger af OTA udarbejder SK derefter samtidig frem til slutningen af jan. 1847. I løbet af feb. har han læst korrektur på bogen.

Det er værd at bemærke, at bogens titel er blevet ændret af flere omgange. I renskriften er den blevet ændret fra *Gudelige Taler* til *Opbyggelige Taler i forskjellig Stil og Aand* (se illustration 15)

15. Titelbladet til renskriften, ms. 4.1, bl. [1r]

.* Denne titel benytter SK ejendommeligt nok fortsat i en skrivelse til C.A. Reitzel, der tidligst kan være skrevet den 30. juli 1847* – altså flere måneder efter, at bogen er blevet udgivet under titlen *Opbyggelige Taler i forskjellig Aand*. Ikke bare ud fra den sene ændring af bogens titel, men også ved at sammenholde adskillige andre steder i renskriften med den endelige tekst ses det, at SK fortsat arbejdede med teksten og helt ind i korrekturfasen foretog ændringer.

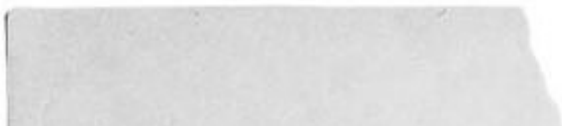
I det følgende skal de tre talers tilblivelsesproces søges bestemt ud fra det overleverede manuskriptmateriale.

Titelforslag, udkast til forordet og indledningen til det, SK på dette tidspunkt kalder »Tre Leiligheds-Taler« (rettet fra »Tre Skrifte-Taler«),* findes i samme kladdehæfte, ms. 1.1, som han dog hurtigt har indføjjet og indvist så mange tilføjelser i, at en ny begyndelse har været påkrævet. Han tager derfor fat på et nyt kladdehæfte, ms. 1.2, som får titlen »Leiligheds-Taler. 1.« Her indarbejder SK rettelserne og tilføjelserne til forordet, og under overskriften »Ved Anledningen af et Skriftemaal« udarbejder han et nyt og længere udkast, hvis tekst fortsættes i det oprindelige kladdehæfte, ms. 1.1, nu skrevet bagfra. Teksten slutter nederst på bl. [6v] i ms. 1.1 midt i en sætning, hvorefter første sammenhængende kladdelag fortsættes i mss. 1.3-1.4.

Under udarbejdelsen og den efterfølgende gennemgang af renskriften til »En Leiligheds-Tale« har SK for flere partiers vedkommende været utilfreds med forlægget og har udført rettelser og tilføjelser og endvidere forsøgt sig med genskrivninger og udvidelser af teksten på fri hånd. Denne praksis ses bl.a. af de mange kasserede sider renskrift, der således udgør ekstra kladdelag. Et par markante eksempler på dette skal nævnes.

Forordet har som antydning drillet SK, hvilket de to varierende versioner i ms. 1.1 og 1.2 og bearbejdningerne i de henlagte ms. 1.1.1 og 1.1.3 vidner om.* Ved en nærmere gennemgang af renskriften af ms. 1.2 har SK desuden et par steder, s. 15-[18], villet tilføje tekst i et omfang, der har gjort det nødvendigt at kassere renskriften, ms. 1.2.1 (som altså er taget ud af ms. 4), og indarbejde tilføjelserne i en ny. Det samme forhold gør sig gældende med den kasserede renskrift i mss. 1.2.2-1.2.3. Genstand for særlig bearbejdning synes imidlertid afsnittet SKS 8, 156,7-164,16 at have været. Det indledes med overskriften »2) Dernæst maa der siges, at *Den, der kun vil det Gode af Frygt for Straf, han vil ikke Eet, han er tvesindet*«. Sammenholder man den oprindelige kladde, ms. 1.1 skrevet bagfra, med de dertil hørende tekstvarianter i de kasserede renskrifter mss. 1.4.1 og 1.5-1.6, der igen svarer til den endelige renskrift, ms. 4, s. 55-63, er det påfaldende, hvor mange tilføjelser og omrokeringer SK foretager, endog i stigende omfang. Ms. 1.4.1 indledes med den netop nævnte overskrift og følger med få afvigelser forlægget, ms. 1.1 skrevet bagfra, indtil midt i det afsnit, der i sin endelige form begynder med ordene: »Saaledes ogsaa naar En vil gjøre det Gode«, SKS 8, 157,1. Her forlader SK sit forlæg og arbejder videre på fri hånd, men går i stå snart efter. Ved en gennemgang har han ønsket et tekststykke omplaceret, hvilket i ms. 1.4.1 er markeret på bl. [3r] med blyantparenteser og bemærkningen »henføres paa det næste Blad, hvor der staar NB.« Ms. 1.4.1 henlægges derefter som kladde, og en ny version af renskriften, ms. 1.5, udarbejdes. Omrokeringen udføres, idet tekststykket samtidig omarbejdes lidt, hvorpå SK vender tilbage til det oprindelige forlæg, ms. 1.1, bl. [15v]. Med udgangspunkt heri udarbejder han en renskrift til det afsnit, der i den endelige udgave begynder med ordene: »Naar der ved Straffen tænkes paa Evighedens Straf«, SKS 8, 161,10. Da han efter et par sider når til afsnittet »Dog Evighedens Straf tænker Tvesindetheden maaskee sjeldnere paa«, SKS 8, 162,20, bliver han hurtigt utilfreds med det skrevne, kasserer ms. 1.5 og begynder forfra på dette afsnit i ms. 1.6. Mss. 1.5-1.6 danner herefter forlæg for renskriften, ms. 4.3, s. 55-63.

Endnu et eksempel på den ganske komplicerede tilblivelse af »En Leiligheds-Tale« afgiver manuskripterne til afsnittet SKS 8, 214,15-221,16. I det første kladdelag, ms. 1.4, bl. [7v], er der i marginen ud for de indledende ord »Den Lidende maa altsaa ville lide Alt« med blyant bemærket: »cfr forudgaaende Hefte tredie sidste Blad«. Dette sigter til et tekststykke i ms. 1.3, bl. [20v], der i en første renskrift, ms. 1.4.2, indarbejdes på bl. [3r]-[4v] sammen med diverse tilføjelser. Umiddelbart efter kasserer SK dette manuskript, som derpå danner kladde for den endelige renskrift. Dette fremgår af de enslydende begyndelsesord øverst på ms. 1.4.2, bl. [1r], og renskriften, ms. 4, s. 145. Imellem disse to lag befinder sig ms. 1.8, som indledningsvis er en omarbejdelse af slutningen af ms. 1.4.2 og ligeledes udgør kasseret renskrift – igen påviseligt ud fra manuskripterne identiske indledende ordlyd. Ms. 1.8 forlades, da SK ønsker en »Recapitulation« skudt ind (bl. [2v]). På dette punkt i den endelige renskrift, ms. 4.3, s. [156], er der endvidere en tydeligt ændret håndskrift (fra stor og løs til lille og tæt) og en afrevet marginaltilføjelse, muligvis en indikation af, at 'recapitulationen' i første omgang har været udarbejdet i margenspalten (se illustration 16)

15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200

157

SKs fremgangsmåde ved udarbejdelsen af »En Leiligheds-Tale« kan minde om den, som kendes fra mange af hans andre skrifter, fx nogle af hans øvrige opbyggelige taler.* Han forsøger flere gange at udarbejde teksten uden forlæg, men må i løbet af arbejdsprocessen kassere det skrevne. Den kasserede renskrift henlægger han som kladde og udformer derpå en ny version med udgangspunkt i det henlagte. Denne arbejdsproces kan, som vi har set, føre til både to og tre kladdelag inden den endelige renskrift.

Det overleverede manuskriptmateriale til de sidste to afdelinger af OTA bærer ikke spor af en nær så brydsom arbejdsgang. Således er kladdematerialet til anden afdeling, »Hvad vi lære af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle« (ændret fra »Hvad man lærer af Lilierne paa Marken og af Fuglene under Himmelen«),* sammenhængende og fortløbende i mss. 2.1-2.3 (to kladdehæfter og en sammenhæftning af 8 folioark) med spredte margentilføjelser. En undtagelse er forordet, der er kommet til senere, og hvortil der findes et udkast på en afrevet løs lap, ms. 2.3.1,* og en bearbejdet renskrift på en rektangulær lap, ms. 4.4.1.

I både kladden, ms. 2.1, bl. [3r], og renskriften, ms. 4.4, bl. [3r], har SK desuden i forbindelse med det indledende bibelcitater, Matt 6,24-34, på skrå af siden noteret: »Det aftrykkes med saadanne Typer som i Alterbogen« (se illustration 17)

N° 1.

Dette fællelige Evangelium forudsættes Evangelisten
 Matthæus 6 Kap: 24 v. 14 fælle

Det Højeste med Forord
 Læseren: Alterbogen

VII B/771

Det som alle Guds alle fællelige Evangelium for,
 som det første Brev, og alle Guds for, med de Guds ord,
 fælle. Og det er at alle fællelige Evangelium er Guds Ord,
 at for en Guds Ord, der er Guds Ord, som det er Guds
 Ord, der er Guds Ord, at alle fællelige Evangelium
 alle; og i for en Guds Ord, at alle fællelige Evangelium
 alle er det i Guds Ord, at alle fællelige Evangelium
 alle er det i Guds Ord, at alle fællelige Evangelium
 at alle fællelige Evangelium for, som det er Guds Ord,
 gøre, at alle fællelige Evangelium for, som det er Guds Ord,
 som. At alle fællelige Evangelium for, som det er Guds Ord,
 at alle fællelige Evangelium for, som det er Guds Ord,

[VII B/77]

17. Kladder til anden afdeling, ms. 2.1, bl. [3r]

I SKs eget eksemplar af *Forordnet Alter-Bog for Danmark*, Kbh. 1830, ktl. 381, er der flere tegn på, at han her har hentet nogle af sine bemærkninger og dispositionen til »Hvad vi lære af Lillierne paa Marken og af Himmelens Fugle«. Således har han i højre margin på langs af s. 147 ud for tekststykket til evangeliet på 15. søndag efter trinitatis, Matt 6,24-34, skrevet:

skal jeg nu sige: at Kjærlighed til Gud er Had til Verden; ell. Kjærlighed til Verden er Had til Gud, lige haarde Udsagn, og dog er det saa i det mindste som *Gjennemgangs-Bestemmelse*. - Er dette ikke en vanskelig Tale; men forekom Livet da Dig saa let, at det kun var Talen der gjorde det vanskelig.

Matt 6,24-34 er det bibelske tekstgrundlag for den første tale (SKS 8, 259f.), og selvom SKs randbemærkning ikke ordret er anvendt, er dens tema slået an, dels i begyndelsen af første tale (SKS 8, 260-261), dels i tredje tale (SKS 8, 299-301). På s. 148 i alterbogen har SK i venstre margin skrevet »N° 2« ud for de med blyant understregede ord »[30.] Klæder da Gud saaledes det Græs paa Marken, [som er i Dag,

og i Morgen kastes i Ovnen,] skulde han ikke meget mere klæde Eder, I lidet troende[!]«, og lidt længere nede på siden er der i venstre margin skrevet »N° 3« ud for en lodret streg ved ordene: »33. Men søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skulle og alle disse Ting tillægges Eder« (se illustration 18)

148 Sættende Søndag efter Trinitatis.

N° 2
N° 3

bymre I Eder for Klæderne? Betragter Vi-
lierne paa Marken, hvorledes de voxer; de ar-
bejde ikke, spinde ikke. 29. Men jeg siger
Eder, at end ikke Salomo i al sin Herlig-
hed var saa klædt, som een af dem. 30.
Klæder da Gud saaledes det Græs paa Mar-
ken, som er i Dag, og i Morgen kastes i
Ovnen, skulde han ikke meget mere klæde
Eder, I lidet troende! 31. Derfor skulle I
ikke bymre Eder, og sige: hvad skulle vi
æde? eller: hvad skulle vi drikke? eller:
hvormed skulle vi klæde os? 32. efter alt
saadant søge Hedningene; thi Eders him-
melske Fader veed, at I have alle disse Ting
behov. 33. Men søger først Guds Rige og
hans Retfærdighed, saa skulle og alle disse
Ting tillægges Eder. 34. Bymrer Eder
derfor ikke for den anden Morgen, thi den
Dag i Morgen skal bymre sig for sit Eget.
Hver Dag haver nok i sin Plage.

Sættende Søndag efter Trinitatis.

Collect.

Lader os alle bede:

Herre Gud, himmelske Fader! du som ha-
ver ladet din Søn blive Menneſte, at han

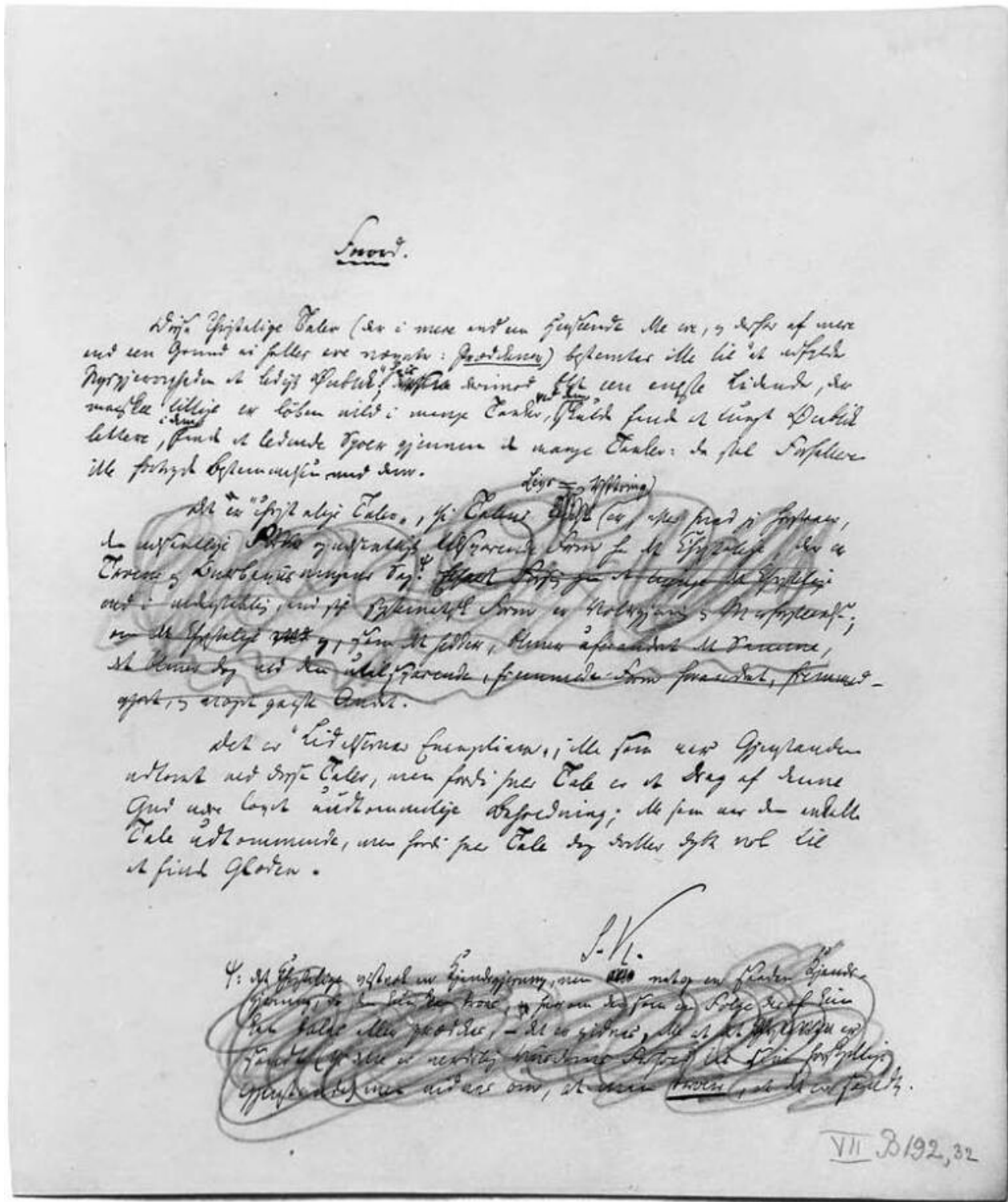

18. SKs eget eksemplar af *Forordnet Alter-Bog for Danmark*, Kbh. 1830, med hans tilskrivninger og understregninger på s. 148

. Dette angiver dispositionen til anden og tredje tale i »Hvad vi lære af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle« (SKS 8, 281-296, især 281-291, og 303-307). SK har desuden på foden af s. 147 skrevet ordene: »Sælges ikke en Spurv for to Penninge«, der med sin korrekte nytestamentlige ordlyd: »Sælges ikke to Spurve for een Penning?« (Matt 10,29) er citeret i kursiv i den tredje tale (SKS 8, 298,15).

Endelig har SK skrevet en bemærkning nederst s. 138 under evangeliet til 12. søndag efter trinitatis, Mark 7,31-37. Bemærkningen, der gælder v. 35: »Og strax aabnedes hans Øren, og hans Tunges Baand løsnedes, og han taledede ret«, lyder: »v. 35. Det at høre og det at tale / det at tale og det at høre er Eet og det Samme. / Den gode Taler og den gode Tilhører.« Dette tema anslås i begyndelsen af tredje afsnit af »En Leiligheds-Tale« (SKS 8, 223-226).

Kladder og renskrift til tredje afdeling, »Lidelseernes Evangelium«, fremstår ligeledes mere homogene end det tilsvarende materiale til »En Leiligheds-Tale«. Teksten i kladdematerialet, mss. 3.1-3.5, er sammenhængende og fortløbende, dog har SK nogle steder vedlagt tilføjelser på andet papir og med blåkridtsmærker indikeret, hvor i renskriften, ms. 4.5, det vedlagte skal indføjes (mss. 3.1.1-3.1.2 og 3.3.1). Også i »Lidelseernes Evangelium« synes forordet at være kommet sent til og at have voldt SK en del kvaler. Ms. 3.5.1* er her et første kortfattet udkast, mens ms. 4.5.1* oprindeligt har været renskrift, som snart er blevet kasseret pga. for mange tilføjelser og rettelser. Selv i den endelige renskrift, ms. 4.5, bl. [4r], bærer forordet præg af kraftig redigering (se illustration 19)

19. Forord til renskriften af tredje afdeling, ms. 4.5, bl. [4r]

Som forlæg for visse partier i OTA har SK også inddraget journalmateriale, der tidsmæssigt ligger før den egentlige tilblivelse. Det gælder fx de sammenhængende optegnelser fra april 1845 JJ:319-320, der fanger forestillingen om en erindring, som vækker en ubehagelig fortid til live, i billedet af en frigiven forbyrders møde med en bortløben fange.* Denne skitse findes i omarbejdet form i SKS 8, 132,32-133,8. En skildring af naturens overtalende magt et par sider længere henne, SKS 8, 136,1-9, vækker desuden mindelser om indholdet af JJ:398 fra dec. 1845.* Desuden har indholdet af JJ:432 fra feb. 1846 dannet forlæg for en passage i SKS 8, 146,19-26. I optegnelsen sammenlignes den fortabtes forestilling om, at der med hans egen undergang går »noget Bedre under«, med den sidste boble, der udgår fra en druknendes mund.*

I kladden til »En Leiligheds-Tale«, ms. 1.4, bl. [2v], henviser SK til »Journalen 378«, dvs. JJ:378, skrevet i efteråret 1845.* Optegnelsen og dens marginaltilføjelser er en allegori over smerten ved indre lidelse:

Hvis Heste kunde holde opbyggelige Forsamlinger, og der taltes om at lide Hunger at blive grusomt

slagen af en Kudsk, at blive sparket i Stalden, at blive drillet, at blive jaget om Vinteren ud under aaben Himmel – men der var en Hest, der var Tilhører, og som hver Gang gik bedrøvet hjem, thi Alt hvad der taltes om og hvad de andre Heste antydede hinanden naar de i Aaget stikke Hovederne sammen, ell. paa Marken aabne sig for hinanden i Fortrolighed det forstod den vel, men dens Lidelser taltes der aldrig om.

[I marginen:]

en Hest, som glad kom løbende hver Gang de flokkedes om Aftenen i Overdrevet, haabende ved at høre nøie efter at faae Noget at vide – indtil den bekymret vendte om igjen og søgte sit eensomme Tilholdssted.*

Denne tekst genkendes i udvidet form i SKS 8, 208,15-209,9. Endelig hedder det i en optegnelse fra 1845-47 skrevet på en langstrakt lap:

Naar den rige Mand kjører med Lygter paa sin Vogn i den mørke Nat: seer han bedre et lille Stykke end den Fattige, der kjører i Mørke – men han seer hell. ikke Stjernerne, deri forhindrer hans Lygter ham netop. Saaledes med al verdslig Forstandighed, den seer godt nærved, men berøver den uendelige Udsigt.*

I let ændret form genfindes dette i tredje afdeling af OTA, SKS 8, 402,28-403,3.

SK har på et tidspunkt inden indleveringen af renskriften til trykkeriet overvejet en anden udgivelsesform. Det drejer sig om et projekteret samlebind, som med titlen *Mindre Skrifter* skulle indeholde følgende: »I). Tale ved Anledningen af et Skriftemaal. II) Literair Anmeldelse. Adler. III) Hvad man lærer af Liliærne paa Marken og af Himmelens Fugle. 3 Taler. IV) Lidelsernes Evangelium«. Med »Literair Anmeldelse. Adler« sigtes til *Bogen om Adler*, hvis tredje kapitel netop indeholder en »Literair Anmeldelse« af A.P. Adlers fire sidste bøger.* SK har desuden udkastet forord til hele OTA og ikke blot til de enkelte afdelinger. I et af disse udkast lyder det indledningsvis: »Hver af disse Afdelinger vil i den Grad kunde læses særskilt, at jeg for betegnende at udtrykke dette, har indrettet det saaledes, at hver kan kjøbes for sig.«* Denne plan er formentlig forklaringen på det usædvanlige forhold, at de tre afdelinger af OTA er separat pagineret og udstyret med hver deres titelblad.

4. Udgivelsesmåde

I årene 1838-1847 udsendte SK en lang række bøger på kommissionsbasis,* hvoraf OTA blev den sidste og, som vi skal se, samtidig den første honorarbog. Som kommissionsforfatter indgik SK for hver bogs vedkommende selv kontrakt med bogtrykker Bianco Luno og betalte udgifterne til papir og trykning. Forlagsboghandlerne C.A. Reitzel og P.G. Philipsen stod for salget af deres respektive kommissionsbøger og afregnede med SK, efterhånden som bøgerne blev solgt.*

Af en regning fra Bianco Luno, dateret 10. marts 1847, fremgår, at der af OTA blev trykt 525 eksemplarer på trykpapir.* Dertil kom 20 eksemplarer trykt på velinpapir, beregnet til gaver.*

I sommeren 1847 ønskede SK – måske træt af økonomiske spekulationer og af det dermed forbundne arbejde og besvær – ikke længere at være sin egen forlægger og indledte forhandlinger med forlagsboghandler Reitzel om, at denne skulle overtage restoplagene af de bøger, han havde i kommission. I optegnelsen NB2:113, dateret 3. aug. 1847, skriver SK: »Jeg staaer i Handel med Reitzel; og jeg veed, hvor skjødesløs han er; foregaaer jeg med et slet Exempel, saa god Nat.«*

I et udateret brev til Reitzel opstiller SK som forhandlingsgrundlag først en omhyggelig oversigt over restoplagene af 8 af de 12 kommissionsbøger og vender sig dernæst til sin seneste udgivelse:

Hvad »opbyggelige Taler i forskjellig Stil og Aand« angaaer, da er denne Bog jo udkommen i 47, saa jeg altsaa ingen Forestilling kan have om, hvad der af den er solgt. Lunos Regning af 10^d Martz 47 var stor 287rd 12ß. Heraf har jeg selv betalt Luno 87rd,* da han ønskede dem for Udlæg med Papir. De 200rd har De været saa god at lade overføre paa Deres Regning med Luno. Men De vil selv indsee, at førend jeg nærmere bestemmer Noget, maa jeg dog have en Forestilling om Afsætningen, samt have de 87rd udenfor. Skulde De imidlertid, hvad jeg jo selv ogsaa ønsker for at faae den Sag i Orden, ville have dem med, saa gjør blot et Bud i Forhold til min Maalestok, som De nu maa kjende den. Der er dog upaatvivleligt ikke solgt saa lidt af den. Overhovedet seer jeg dog nu, ved ret engang at tage den Sag frem, at der, med Undtagelse af den »literaire Anmeldelse« endda ikke er solgt saa daarligt.*

Man ser, at SK på den ene side ønsker OTA afregnet som kommissionsbog, men at han samtidig anmoder Reitzel om at dække de resterende trykningsomkostninger på 87 rd. – de 200 rd. var allerede overført – og afgive et bud på restoplaget.* Resultatet af parternes videre drøftelser er nedfældet i Reitzels protokol over *Forhandlinger med Forfattere, Redacteur &c 1835-[1858]*, s. 27.* Det fremgår heraf, at Reitzel for 1200 rd. købte restoplaget af kommissionsbøgerne *Gjentagelsen, Frygt og Bæven, Philosophiske Smuler, Begrebet Angest, Forord, Stadier paa Livets Vei, Tre Taler ved tænkte Leiligheder, Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift og En literair Anmeldelse*.* Til slut hedder det: »Endvidere har jeg overtaget Forlaget af 'Opbyggel. Taler' mod et Honorar af 225 Rbd.;, hvorved alle Omkostninger ved Trykningen overtages af mig. Honoraret betales den 31. Aug. d. A.« Hermed var den oprindelige kommissionsbog blevet en honorarbobog.

Til forklaring på, hvorledes beløbet 225 rd. fremkommer, kan der opstilles følgende kalkule: De 525 eksemplarer af bogen har med en stykpris på 2 rd. 48 sk. udgjort en salgsværdi af 1312 rd. 48 sk. Fra dette beløb skal Reitzel fradrage 287 rd. til dækning af trykkeomkostningerne. Af restbeløbet – 1025 rd. 48 sk. – skal SKs honorar udregnes, og det udgjorde 225 rd. eller ca. 22% af nettobeløbet. Honorarets størrelse er i overensstemmelse med datidens almindelige honorarberegning.*

OTA solgte ikke særlig godt, og Reitzel fik ikke bogen udsolgt i SKs levetid.* At bogens dårlige salg har generet SK, fremgår tydeligt af den syrlige journaloptegnelse NB2:259 fra efteråret 1847:

Dersom Prof. Heiberg ved Juletid havde udgivet en lille Bog som heed »hvad man lærer af Lilien paa Marken og af Himm<e>lens Fugle, 3 Taler – saaledes udstyret at der stod meget Lidt paa Siden, saaledes indrettet og accomoderet at man ogsaa kunde faae Exemplarer med Guldsnit, ja nogle med et Silke-Baad i for at hænges paa Juletræet: saa var Bogen bleven udsolgt i Løbet af 8 Dage. Der var bleven en Fimsen i hele Byen som var der rigtigt noget paa Færde; Trængselen af Karreter, som kjørte til Gratulation hos Prof., vilde være bleven saa stor, at det i flere Dage ikke vilde være til at tænke paa for en Fodgænger at komme over Knippelsbro. Det var Professor Heiberg Mand for!*

Titlen optræder på forlagsreklamer i senere bøger af SK på Reitzels forlag, men i *Bladartikler*, udg. af Rasmus Nielsen (1857), anføres det s. 282, at bogen er udsolgt. P.C. Kierkegaard udsendte i 1862 en 2. udgave af OTA.

I SKs levetid udkom anden afdeling af OTA »Hvad vi lære af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle« i svensk oversættelse 1852.*